

Vybrané kapitoly ze sociologie 10

PhDr.Hana Pazlarová, Ph.D.

Co je normální?

-
- ▶ Normalita od lat. Norma – míra, měřítko, pravidlo – kritérium umožňující srovnání, hodnocení

X

- ▶ Abnormalita, odchylka od normy, deviace

Definice normality je problematická, ovlivňuje jí řada faktorů – kulturních, historických, sociálních atd.

-
- ▶ Jak dlouho by měla být žena na mateřské dovolené?
 - ▶ Jak často by se mělo převlékat ložní prádlo?
 - ▶ Jak dlouhé by mělo být vyšší odborné vzdělání?
 - ▶ Jaká je přiměřený trest za krádež lahve alkoholu v obchodě?

Normy

- ▶ Osobní norma
- ▶ Organizační kultura
- ▶ Legislativa
- ▶ Normy rodiny
- ▶ Normy subkultury
- ▶ Kulturní normy
- ▶ Aktuální společenské klima (médiá)

-
- ▶ Normy závazné vyžadují konformitu (normalitu)
 - ▶ Dodržování ostatních norem vytváří jedno z dilemat SP – normy spol. x práva klienta na sebeurčení
 - ▶ Sociální pracovník/soc.pedagog je reprezentantem normality před klientem.

▶ Co je deviace?

Deviace

- ▶ Z lat. Deviatio – úchylka, odchylka, vybočení, odklon od normy
- ▶ Deviace – obecná vlastnost týkající se přírodních i společenských jevů, velká variabilita
- ▶ Deviace v tělesné stavbě, psychických funkcích, sociálním postavení, chování...
- ▶ Kvalitativní deviace – odchylka struktury či funkce
- ▶ Kvantitativní deviace – odchylka v míře výskytu
- ▶ Deviace – teoreticky hodnotově i emocionálně neutrální x negativní vnímání, předsudky

Nesociální deviace

- ▶ Nemají význam v sociálních vztazích
- ▶ Neživá příroda, rostliny, nižší živočichové

- ▶ U lidí tzv. skryté deviace – např. neodhalené trestné činy nebo zjevné, ale málo významné deviace (neovlivňují interakce a vztahy)

Sociální deviace

- ▶ Mají význam v soc.interakcích a vztazích
- ▶ Chování mimo normy většinové společnosti
- ▶ Multidisciplinární obor – nejen SP, ale i sociologie, kriminologie, pedagogika, psychologie, právo

Deviantní chování

- ▶ Skryté – nerozpoznané okolím a/nebo subjektem
- ▶ Zjevné – rozpoznané a označované

Lidské sociální deviace

- ▶ Zjevné deviantní chování
 - ▶ Zjevné poruchy psychických funkcí
 - ▶ Zjevné deviantní fyzické charakteristiky
 - ▶ Zjevné deviantní sociální charakteristiky
-
- ▶ Behaviorální (dev.chování)
 - ▶ Nonbehaviorální (fyzické, sociální spod.)

-
- ▶ Konformita (poslušnost) – chování v souladu s očekáváníími, může být deviantní (konformita s ideologiemi)
 - ▶ Nonkonformita – chování v rozporu s očekáváním okolí, nemusí být deviantní, může být progresivní

-
- ▶ Nesociální
 - ▶ Sociální

Agrese a agresivita

- ▶ Agrese – nepřátelský akt směřující vědomě k poškození druhého, nikoliv nutně fyzické násilí, slovní/myšlenková agrese, přesunutá agrese (agrese vůči zástupnému objektu)
- ▶ Agresivita – sklon k agresi

Příčiny lidské agrese

- ▶ Vrozená agrese – vrozené faktory podporující rozvoj agresivity
- ▶ Teorie frustrace – agresivní jednání je způsobeno frustrací z nemožnosti dosažení cíle vs. Naučená bezmoc
- ▶ Agrese jako naučené chování – pokud se agrese vyplácí, je odměňována
- ▶ Situační faktory – hluk, uzavřený prostor, množství lidí na malém prostoru...

Kriminalita

- ▶ Specifický případ deviace
- ▶ Chování porušující normy trestního práva
- ▶ Podléhá mnoha faktorům

-
- ▶ Prostá deviace – jednání vyvolávající kritickou odezvu, překračující převažující normy – výstřední zdobení těla
 - ▶ Zločin, který je současně deviací – zneužívání dětí
 - ▶ Přestoupení zákona, které není vzhledem k četnosti výskytu deviací – telefonování za jízdy

▶ **Může existovat zločin bez oběti?**

-
- ▶ Zločin bez oběti - nelegální jednání, které nikomu neubližuje
 - ▶ Zločiny bílých límečků – zločin spáchaný osobou s vysokým společenským statusem v rámci povolání
 - zločin v zaměstnání – zrazení loyality vůči zaměstnavateli
 - profesionální (organizovaný) zločin
 - korporační zločin – z.ve prospěch organizace
 - státní, politický zločin – zločiny domněle v zájmu státu
-

Trest

- ▶ Každá společnost má škálu trestů, které závisí na typu společnosti a čase
- ▶ Fyzické tresty – krajní příklad – trest smrti
- ▶ Zbavení svobody
- ▶ Odebrání dobra – peněz, majetku, hodnosti, ztráta občanských práv

▶ K čemu má trest sloužit?

-
- ▶ Odstrašení těch, kteří by podobný čin chtěli spáchat
 - ▶ Nahrazení části škody
 - ▶ Osobnostní změna odsouzeného
 - ▶ Ochrana společnosti

